

Sözel Bildiri/Oral Presentation

S-092 Bakımda Gelişen Bir Paradigma: Saygılı Annelik Bakımı

Ebru ÖZCAN¹, Arzu AKDEMİR²

A Developing Paradigm in Care: Respectful Maternity Care

ÖZ

Saygılı annelik bakımı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından tavsiye edilmekte olup, bütün kadınların onurunu, mahremiyetini, gizliliğini koruyacak, kadınların kötü muamele ve zarar görmelerini engelleyecek, doğum sırasında bilinçli seçim yapmalarını teşvik edecek ve sürekli destek sağlayacak şekilde organize edilen ve sunulan bakım anlamına gelmektedir. Saygılı annelik bakımı, bakım kalitesinin önemli bir bileşenidir. Kadınlar kendilerini desteklenmiş, saygı duyulan, güvende ve bakım sağlayıcılarıyla ortak karar alma süreçlerine katılabileceklerini hissettiklerinde, olumlu doğum deneyimleri yaşama olasılıkları daha yüksek olabilir. Saygılı annelik bakımı tüm sağlık profesyonelleri, özellikle doğum bakımında ön saflarda yer alan ebe ve hemşireler için olağan gerçekleştirilen bir bakım paradigması olmalıdır. Saygılı annelik bakımının gelişimi için doğum bakım sağlayıcılarının sürekli mesleki gelişimi desteklenmeli, sağlık tesisleri ve sağlık sistemleri, saygılı annelik bakımı sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bakım paradigması, saygılı annelik bakımı, doğum sonu bakım.

ABSTRACT

Respectful maternity care, recommended by the World Health Organization, means care organized and delivered in a way that protects the dignity, privacy and confidentiality of all women, prevents women from being abused and harmed, encourages informed choices during childbirth, and provides ongoing support. Respectful maternity care is an important component of quality of care. When women feel supported, respected, safe, and able to participate in shared decision-making processes with their care providers, they may be more likely to have positive birth experiences. Respectful maternity care should be a routine care paradigm for all healthcare professionals, especially midwives and nurses at the forefront of maternity care. Continuing professional development of maternity care providers should be supported for the development of respectful maternity care, and health facilities and health systems should be structured to provide respectful maternity care.

Keywords: Care paradigm, respectful maternity care, postpartum care.

¹ **Sorumlu Yazar;** Öğr. Gör. Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü İlk ve Acil Yardım Programı, Kastamonu, Türkiye. **e-mail:** hemebruozcan@gmail.com **ORCID ID:** 0000-0003-2075-8516

² Uzman Hemşire İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü Kamu Hastaneleri Hizmetleri Başkanlığı 6, İstanbul, Türkiye. **e-mail:** arzu.akdemir@outlook.com **ORCID ID:** 0000-0001-6210-1024

Atf/Citation: Özcan, E. & Akdemir, A. (2023). Bakımda gelişen bir paradigma: saygılı annelik bakımı. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 9 (Özel Sayı-1);56-61.

GİRİŞ

Kaliteli, onurlu ve saygılı doğum bakımına erişim, küresel olarak temel bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Olumlu bir bakım deneyimi anne ve yenidoğan sonuçlarının iyileşmesi ve gelişebilecek komplikasyonların önlenmesinde önemli katkı sağlamaktadır (Rosen ve ark.2015; Hughes ve ark.2022). Anne ve yenidoğan sonuçlarını ve bakım kalitesini iyileştirmek için hayata geçirilen kavramlardan biri “güvenli annelik” olmuştur. Ancak bu kavramın daha çok annelerin fiziksel güvenliği ile sınırlı kaldığı ve bu nedenle kadınların özerkliğine, onuruna, duygularına, seçimlerine ve özellikle doğum sırasında tercihlerine ve temel insan haklarına saygıyı kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği kabul görmektedir (Gadappa, 2021).

Son yıllarda üzerinde durulan ve bakımın kalitesini artırmada kilit unsur olarak görülen bakım paradigması “**Saygılı Annelik Bakımı**”. Saygılı Annelik Bakımı, “bütün kadınların onurunu, mahremiyetini, gizliliğini koruyacak, kadınların kötü muamele ve zarar görmelerini engelleyecek, doğum sırasında bilinçli seçim yapmalarını teşvik edecek ve sürekli destek sağlayacak şekilde organize edilen ve sunulan bakım” olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2018; White Ribbon Alliance, 2019, Bohren 2020). Ayrıca kadınlar arasında ayrımcılık yapmama, etkili iletişim ve sağlıklı ilişki kurma, sosyal desteğe erişim sağlama, bilgi sağlama, bilgilendirilmiş onam alma, zarar vermeme, kötü muameleden uzak olma, kadının doğurabilme gücünü destekleme, kadınların seçimlerine saygı duyma, kaliteli fiziksel çevre ve kaynakları geliştirme, sürekli ebelik desteği ve adil doğum bakımı sağlama saygılı annelik bakımı ile ilişkili olarak tanımlanmıştır (Shakibazadeh ve ark., 2017; Reyhan ve Dağlı, 2022). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), saygılı annelik bakımının, kadınların doğum deneyimlerini iyileştirebileceğini ve sağlık eşitsizliklerini azaltabileceğini savunmaktadır (DSÖ,2018). Bu derlemede gelişmekte olan bir bakım paradigması olarak “Saygılı Annelik Bakımı” ele alınacaktır.

Saygılı Annelik Bakımı

Saygılı annelik bakımı kavramı, kadınların doğum deneyimlerinin sağlık hizmeti kalitesinin hayati bileşenleri olduğunu ve “özerkliklerine, haysiyetlerine, duygularına, seçimlerine ve tercihlerine saygı gösterilmesi gerektiğini” kabul eder (Bohren ve ark. 2020). DSÖ olumlu bir doğum deneyimi için intrapartum bakıma ilişkin tavsiyelerinde, saygılı doğum bakımının annelik bakımına yönelik insan hakları temelli yaklaşımlarla uyumlu olduğunu, kadınların doğum deneyimlerini iyileştirebileceğini ve

sağlık eşitsizliklerini azaltabileceğini vurgulamaktadır (DSÖ 2018).

Saygılı annelik bakımı 12 alanı içermektedir (Shakibazadeh ve ark.2017);

1. Zarar ve kötü muameleden uzak olmak
2. Mahremiyet ve gizliliği korumak
3. Kadınların itibarını korumak
4. Bilgi sağlanması ve bilgilendirilmiş onam alınması
5. Aile ve toplum desteğine sürekli erişimin sağlanması
6. Fiziksel çevre ve kaynakların kalitesinin artırılması
7. Adil doğum bakımı sağlamak
8. Etkili iletişim
9. Kadınların doğum yapma yeteneklerini güçlendiren seçimlerine saygı duymak
10. Yetkin ve motive edici bakım sağlayıcıların varlığı
11. Etkili bakımın sağlanması
12. Bakımın sürekliliği.

Saygılı annelik bakımı, bakım kalitesinin önemli bir bileşenidir. Kadınlar kendilerini desteklenmiş, saygı duyulan, güvende ve bakım sağlayıcılarıyla ortak karar alma süreçlerine katılabilir şekilde hissettiklerinde, olumlu doğum deneyimleri yaşama olasılıkları daha yüksek olabilir (Bohren ve ark.2020). Yapılan çalışmalarda olumlu bir bakım deneyiminin anne ve yenidoğan sonuçlarının iyileşmesine katkı sağladığına dair kanıtlar artmaktadır (Bohren ve ark. 2017; Morton ve Simkin, 2019). Saygılı annelik bakımının doğum sonrası depresyon riskini azalttığı da bildirilmiştir (Fares ve Ahmed, 2021). Buna karşın saygısız annelik bakımı ve olumsuz doğum deneyimlerinin kadınların bakım arama davranışlarını ve anne ile bebeğin geleceğini olumsuz etkileyeceği bildirilmektedir (Wassihun ve Zeleke 2018; Leite ve ark., 2022). Örneğin doğum sırasında saygısızlık ve istismar yaşayan kadınların doğum sonrası depresyon açısından yüksek risk altında olabileceği gösterilmiştir (Silveira ve ark., 2019; Leite ve ark., 2020; Hughes ve ark., 2022).

Kadınların Perspektifinden Saygılı Annelik Bakımı

Günümüzde kadınlar dünya genelinde doğum sırasında sözlü, fiziksel ve cinsel istismar dahil olmak üzere farklı şekillerde saygısızlık ve istismar yaşamaya devam etmektedir (DSÖ, 2015; Jolivet ve ark., 2021; Sheferaw, 2021). Yapılan araştırmalarda kadınların doğum sırasında sözlü taciz ve ihmal deneyimlediği, duygusal destek eksikliği hissettikleri, mahremiyet ve seçimlerine saygı duyulmadığı bildirilmiştir (Alzyoud ve ark., 2018; Kresheh ve ark., 2019). Nijerya, Gana, Myanmar ve Hindistan'da yapılan kapsamlı bir araştırmada doğum yapan kadınlara yönelik kötü muamele prevalansının %41,6 olduğu gözlenmiştir (Bohren ve ark., 2019). Benzer araştırmalar, sağlık

Bakımda Gelişen Bir Paradigma: Saygılı Annelik Bakımı

kurumlarında kötü muamelenin çeşitli biçimlerinin sosyodemografik ve sosyokültürel faktörleri, sağlık çalışanlarının davranışlarını, örgütsel ve konfor, güvenlik ve hijyen eksikliği gibi yapısal faktörleri içerdiğini göstermektedir (Reis ve ark., 2012; Freedman ve ark., 2014; Warren ve ark., 2017; Kassa ve Hüsen, 2019; Miyauchi ve ark., 2022). Kadın merkezli bir yaklaşımın benimsenmemesi ve sağlık sistemi kaynaklarının eksikliği bu yapısal faktörlere katkıda bulunmaktadır (Rosen ve ark., 2015). Genellikle bağırma, çimdikleme, tokat atma ve anneyi doğum yatağında fiziksel kısıtlama yoluyla kendini gösteren saygısız doğum bakımının, doğum yapılan alanlarda sıklıkla dile getirildiği ve sıklıkla ebeler tarafından sergilendiğini gösteren çalışmalar bildirilmiştir (Moyer ve ark., 2021; Dzomeku ve ark., 2021).

Kadınların bireysel, kültürel, tıbbi gereksinimlerine odaklanan saygılı annelik bakımı, kaliteli anne sağlık hizmetlerine erişimi iyileştirmek için hayati önem taşımaktadır (Dzomeku ve ark., 2022). Sağlık kurumlarında doğum yapan kadınlar arasında yaşanan istismar ve saygısız bakım deneyimleri, gebelik sırasında sağlık hizmeti arayan kadınların önünde engel oluşturmakta ve insan hakları ihlaline yönelik ciddi bir kaygıya neden olmaktadır (Kaphle ve ark., 2022). Saygılı annelik bakımı, kadınların üreme dönemi boyunca onurlu bakım ve desteğin sürekliliğini kapsayarak kadınların bilinçli seçim yapmasını sağlar. Aynı zamanda saygılı annelik bakımı insan hakları ilkelerine dayalı olarak, olumlu deneyimleri desteklemek için doğum sırasında bakım tercihleri de dahil olmak üzere, her kadının zorlama veya ayrımcılığa uğramadan onurlu, adil bakım almasını sağlar. Buna karşın bir kadın, hamilelik ve doğum sırasında bakım sağlayıcılar veya profesyoneller tarafından saygısızlık, istismar, reddetme veya kötü muameleyle maruz kaldığında bu haklar ihlal edilir (Freedman, 2014; Sacks, 2015).

Doğum eylemi sırasında kadınlar, tanıdık olmayan ortamlara, gereksiz müdahalelere ve tıbbileştirmeye, tanıdık olmayan personele, mahremiyet eksikliğine ve deneyimlenebilecek diğer olumsuz koşullara maruz kalmaktadır. Bu nedenle doğum yapacak kadınlar bu ortamda korku yaşayabilir. Ancak kadının yanında kendi tercih ettiği bir doğum destekçisinin olması olumlu bir ortam ve destek sayesinde doğal olarak oksitosin salgısını artırabilir. Böylelikle doğumun ilerlemesini olumsuz etkileyebilecek otonomik tepkiyi kontrol etmesine, stres ve kaygıyı hafifletmesine yardımcı olur. Bununla birlikte bir doğum destekçisi hem annenin duyduğu manevi desteği sağlayabilir hem de doğumdan sonra erken emzirmeye başlama gibi olumlu uygulamaları kolaylaştırabilir (Gadappa, 2021). Saygılı annelik bakımının sağlanması stres ve kaygıyı azaltmaya yardımcı olacak ve bu da emzirme oranlarını iyileştirecektir (Ansari & Yeravdekar, 2021). Ayrıca

doğum eylemi sırasında sürekli destek, artan spontan vajinal doğum, daha kısa doğum süresi ve azalmış sezaryen doğum, yüksek apgar skoru, olumlu deneyimleri dahil olmak üzere kadınlar ve bebekler için daha iyi sonuçlar sağlayabilir (Bohren, 2017). Kadınlar ve sağlık bakım sağlayıcıları arasındaki saygılı etkileşim, olumlu doğum ortamı, kaliteli sağlık bakım sistemi kadınlar arasında olumlu bir annelik bakım algısı oluşturabilir (Miyauchi ve ark., 2022).

Ebe/Hemşirelerin Perspektifinden Saygılı Annelik Bakımı

Ön saflardaki doğum bakımı sağlayıcıları, doğum eylemi ve doğum sırasında kadınlar ve yenidoğanlarla olan yakın etkileşimleri nedeniyle, saygısızlık ve istismarın hem potansiyel uygulayıcısı hem de saygılı annelik bakımını sağlayacak ve kadınların bakım deneyimlerini olumlu etkileyecek değişim araçları olarak benzersiz bir konumdadır (Jolivet ve ark., 2021). Saygılı annelik bakımı tüm sağlık profesyonelleri özellikle doğum bakımında ön saflarda yer alan ebe ve hemşireler için olağan gerçekleştirilen bir bakım paradigması olmalıdır (Dzomeku ve ark., 2022).

Saygılı annelik bakımının gelişimi için doğum bakım sağlayıcılarının sürekli mesleki gelişimi desteklenmelidir (Dzomeku ve ark., 2022). Ayrıca kadını bakımın merkezine alan ve insan haklarına saygılı bir yaklaşım benimsenmelidir. Saygısız annelik bakımı normunu tersine çevirmek için sağlık sistemi, sağlık bakım sağlayıcıları ve bakım alıcılarının kültürünün olumlu yönde değişmesi gerekir (Ige ve Cele, 2022). Doğum sırasında saygılı bakım sağlamak, güvenli ve kaliteli hemşirelik bakımı için esastır. Hemşirelik bakımı, diğer sağlık profesyonellerinden ve birimin kültüründen etkilenir. Bu nedenle saygılı annelik bakımı için tüm sağlık profesyonelleri arasında saygılı etkileşimler gereklidir (Johnson, 2022). Yapılan bir araştırmada ebelerin saygılı annelik bakımı sunmasının saygılı annelik bakımı algısı ve bilgisi ile doğrudan ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu durum ebelerin saygılı doğum bakımı konusundaki bilgilerini geliştirmeleri ve eğitim niteliklerini yükseltmeleri gerektiğini göstermektedir (Chukwudozie ve ark., 2022). Ebelerle yapılan başka bir çalışmada ebeler, doğum sırasında saygısız bakım sunumunu anneyi ya da bebeği kurtarmaya çalışmak amacıyla yaptıkları, kadınların iş birlikçi olmamalarının saygısız bakımı tetiklediğini ifade etmişlerdir (Blade ve ark., 2017). Ebelik öğrencilerine yönelik saygılı annelik bakımı eğitimi verilen bir çalışmada eğitim alan ebelik öğrencilerinin saygılı annelik bakımına ilişkin olumlu algılarının arttığı bildirilmiştir (Dhakal ve ark., 2022). Yine yaş, doğum şekli, gebeliğin planlı olması, saygılı ve şefkatli bakıma ilişkin eğitim almış bir bakım

sağlayıcıdan bakım almak saygılı annelik bakımıyla ilişkili bulunmuştur (Yismaw ve ark., 2022).

SONUÇ

Saygılı annelik bakımı, bakım kalitesinin önemli bir bileşenidir. Kadınlar kendilerini desteklenmiş, saygı duyulan, güvende hissettiklerinde ve bakım sağlayıcılarıyla ortak karar alma süreçlerine katılabileceklerini fark ettiklerinde, olumlu doğum deneyimleri yaşama olasılıkları daha yüksek olabilir. Olumlu ya da olumsuz doğum deneyimi kadınların hayatlarının geri kalanını önemli ölçüde etkileyebilir.

Saygılı annelik bakımının sağlanması; kadınlar, aileler, bakım sağlayıcılar, sağlık hizmetleri sistemleri dahil olmak üzere disiplinler, sağlık sistemleri ve paydaşlar arasında iş birliğine dayalı çaba gerektirir. Sağlık sistemindeki eksiklikleri gidermeden sadece ebeleri, hemşireleri saygılı annelik bakımı konusunda eğitmek, saygılı annelik bakımının istenen hedeflerine ulaşmayacaktır. Saygılı bakım sağlamak için, sağlık tesisleri ve sağlık sistemleri, bakım sağlayıcıları destekleyecek ve onlara saygı gösterecek ve doğumhanenin yeterli altyapısını ve organizasyonunu sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alzyoud, F., Khoshnood, K., Alnatour, A., & Oweis, A. (2018). Exposure to verbal abuse and neglect during childbirth among jordanian women. *Midwifery*, 58, 71-76.
- Ansari, H. & Yeravdekar, R. (2021). Respectful maternity care and breastfeeding. *Global Health Promotion*, 28(3).
- Balde, M. D., Bangoura, A., Sall, O., Balde, H., Niakate, A. S., Vogel, J. P., et al. (2017). A qualitative study of women's and health providers' attitudes and acceptability of mistreatment during childbirth in health facilities in guinea. *Reprod Health*, 14(1), 1-3.
- Bohren, M. A., Hofmeyr, G. J., Sakala, C., Fukuzawa, R. K. & Cuthbert, A. (2017). Doğum sırasında kadınlara sürekli destek. *Cochrane Database Syst Rev*. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD003766.pu> b6 .
- Bohren, M. A., Mehtash, H., Fawole, B., Maung, T. M., Balde, M. D., Maya, E., ... & Tunçalp, Ö. (2019). How women are treated during facility-based childbirth in four countries: a cross-sectional study with labour observations and

community-based surveys. *The Lancet*, 394(10210), 1750-1763.

- Bohren, M. A., Tunçalp, Ö. & Miller, S. (2020). Transforming intrapartum care: Respectful maternity care. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 67, 113-126.
- Chinkam, S., Ibrahim, B. B., Diaz, B., Steer-Massaró, C., Kennedy, H. P. & Shorten, A. (2022). Learning from women: Improving experiences of respectful maternity care during unplanned caesarean birth for women with diverse ethnicity and racial backgrounds. *Women and Birth*.
- Chukwudozie, C. C., Nsemo, A. D., & Enebeli, E. C. (2022). Midwives' perception and practice of respectful maternity care during pregnancy and childbirth in selected health facilities in cross river state, nigeria. *African Journal of Biomedical Research*, 25(2), 135-141.
- Dhakal, P., Creedy, D. K., Gamble, J., Newnham, E., & McInnes, R. (2022). Effectiveness of an online education intervention to enhance student perceptions of respectful maternity care: a quasi-experimental study. *Nurse Education Today*, 105405.
- Dzomeku, V. M., Mensah, A. B., Nakua, E. K., Agbadi, P., Lori, J. R. & Donkor, P. (2021). Midwives' experiences of implementing respectful maternity care knowledge in daily maternity care practices after participating in a four-day rmc training. *BMC Nurs*, 20(1).
- Dzomeku, V. M., Mensah, A. B. B., Nakua, E. K., Agbadi, P., Okyere, J., Donkor, P., & Lori, J. R. (2022). Promoting respectful maternity care: challenges and prospects from the perspectives of midwives at a tertiary health facility in ghana. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 22(1), 1-15.
- Fares, K. K., & Ahmed, H.M. (2021). Effect of respectful maternity care and effective communication during labor on postpartum depression: an interventional study. *PJMH*, 15(9).
- Freedman LP, Ramsey K, Abuya T, et al. (2014). Defining disrespect and abuse of women in childbirth: a research, policy and rights agenda. *Bull World Health Organ*, 92, 915-917. doi:10.2471/BLT.14.137869
- Freedman, L. P., & Kruk, M. E. (2014). Disrespect and abuse of women in childbirth: challenging the global quality and accountability agendas. *The Lancet*, 384(9948), e42-e44.

Bakımda Gelişen Bir Paradigma: Saygılı Annelik Bakımı

- Gadappa, S. N. & Deshpande, S. S. (2021). A Quasi-Experimental Study to Compare the effect of respectful maternity care using intrapartum birth companion of her choice on maternal and newborn outcome in tertiary care centre. *The Journal of Obstetrics and Gynecology of India*, 71(2), 84-89.
- Hughes, C. S., Kamanga, M., Jenny, A., Ziemann, B., Warren, C., Walker, D., & Kazembe, A. (2022). Perceptions and predictors of respectful maternity care in malawi: a quantitative cross-sectional analysis. *Midwifery*, 103403.
- Ige, W. B., & Cele, W. B. (2022). Barriers to provision of respectful maternity care during childbirth by midwives in south-west, nigeria: findings from semi-structured interviews with midwives. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 100449.
- Johnson, L. C. (2022). Exploring respect during childbirth among nurses, women and their families.
- Jolivet, R. R., Gausman, J., Kapoor, N., Langer, A., Sharma, J., & Semrau, K. E. (2021). Operationalizing respectful maternity care at the healthcare provider level: a systematic scoping review. *Reproductive Health*, 18(1), 1-15.
- Kaphle, S., Vaughan, G., & Subedi, M. (2022). Respectful maternity care in south asia: what does the evidence say? experiences of care and neglect, associated vulnerabilities and social complexities. *International Journal of Women's Health*, 14, 847.
- Kassa, Z. Y., & Husen, S. (2019). Disrespectful and abusive behavior during childbirth and maternity care in ethiopia: a systematic review and meta-analysis. *BMC Research Notes*, 12(1), 1-6.
- Khreshneh, R., Barclay, L., & Shoqirat, N. (2019). Caring behaviours by midwives: jordanian women's perceptions during childbirth. *Midwifery*. 74, 1-5.
- Leite, T. H., Carvalho, T. D. G., Marques, E. S., Pereira, A. P. E., daSilva, A. A. M., Nakamura-Pereira, M., & doCarmoLeal, M. (2022). The association between mistreatment of women during childbirth and postnatal maternal and child health care: findings from "birth in brazil". *Women and Birth*, 35(1), e28-e40.
- Miyauchi, A., Shishido, E., & Horiuchi, S. (2022). Women's experiences and perceptions of women-centered care and respectful care during facility-based childbirth: a meta-synthesis. *Japan Journal of Nursing Science*, e12475.
- Morton, C. H., & Simkin, P. (2019). Can respectful maternity care save and improve lives?. *Birth*, 46(3), 391-395.
- Moyer, C. A., McNally, B., Aborigo, R. A., Williams, J. E., & Afulani, P. (2021). Providing respectful maternity care in northern ghana: a mixed-methods study with maternity care providers. *Midwifery*, 94, 102904. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2020.102904>.
- Reis, V., Deller, B., Carr, C. C., & Smith, J. (2012). *Respectful maternity care*. Washington DC: USAID.
- Reyhan, F. A., & Dağlı, E. (2022). Öğrenci ebelerin doğum sürecinde "saygılı annelik bakımına" ilişkin görüşleri: nitel bir araştırma. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 96-105.
- Rosen, H. E., Lynam, P. F., Carr, C., Reis, V., Ricca, J., Bazant, E. S., & Bartlett, L. A. (2015). Direct observation of respectful maternity care in five countries: a cross-sectional study of health facilities in east and southern africa. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 15(1), 1-11.
- Rosen, H. E., Lynam, P. F., Carr, C., Reis, V., Ricca, J., Bazant, E. S., & Bartlett, L. A. (2015). Direct observation of respectful maternity care in five countries: a cross-sectional study of health facilities in east and southern africa. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 15(1), 1-11.
- Sacks, E., & Kinney, M. V. (2015). Respectful maternal and newborn care: building a common agenda. *Reprod Health*. 12(1), 1-4. doi:10.1186/s12978-015-0042-7
- Shakibazadeh, E. M., Namadian, M. A., Bohren, J. P., Vogel, A., Rashidian, V. N., Pileggi, et al. (2017). Respectful care during childbirth in health facilities globally: a qualitative evidence synthesis. *BJOG*, 125(8), 932-942.
- Sheferaw, E. (2021). Improving respectful maternity care in ethiopia.
- Silveira, M. F., Mesenburg, M. A., Bertoldi, A. D., De Mola, C. L., Bassani, D. G., Domingues, M. R., ... & Coll, C. V. (2019). The association between disrespect and abuse of women during childbirth and postpartum depression: findings from the 2015 pelotas birth cohort study. *Journal of Affective Disorders*, 256, 441-447.
- Warren, C. E., Ndwiga, C., Sripad, P., Medich, M., Njeru, A., Maranga, A., ... & Abuya, T. (2017). Sowing the seeds of transformative practice to actualize women's rights to respectful maternity care: reflections from kenya using the

consolidated framework for implementation research. *BMC Women's Health*, 17(1), 1-18.

Wassihun, B., & Zeleke, S. (2018). Compassionate and respectful maternity care during facility based child birth and women's intent to use maternity service in bahir dar, ethiopia. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 18(1), 1-9.

White Ribbon Alliance. (2019). *Respectful maternity care charter: universal rights of mothers and newborns*. Washington DC: White Ribbon Alliance: 2019.

World Health Organization. (2018). WHO recommendations: intrapartum care for a positive childbirth experience. <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/intrapartum-care-guidelines/en/>.

Yismaw, W. S., Teklu, T. S., & Panduragman, H. (2022). Respectful maternity care during facility-based child birth and associated factors in public health facilities of ilu ababor zone, southwest ethiopia. *Reproductive Health*, 19(1), 1-7.